

Paradygmat podatku w nauce rachunkowości – szkielet problemu

Jolanta Iwin-Garzyńska*

Streszczenie: *Cel* – Wskazanie na istotę kategorii podatku w nauce rachunkowości.

Metodologia – Wykorzystano metodę analizy literatury przedmiotu z zakresu teorii ekonomii, podatku i teorii rachunkowości.

Wynik – W wyniku przeprowadzonych badań przedstawiono istotę podatku w nauce rachunkowości, której praktyczny wymiar powoduje współistnienie z kategorią podatku.

Oryginalność/wartość – Wartością dodaną publikacji jest oryginalne przedstawienie istoty kategorii podatku w nauce rachunkowości w aspekcie zmian paradygmatu tej kategorii.

Słowa kluczowe: podatek, nauka rachunkowości, paradygmat

Wprowadzenie

Podatek jest definiowany najczęściej jako pieniężne, nieodpłatne, obowiązkowe i bezzwrotne świadczenie na rzecz Skarbu Państwa. Do zapłaty tego świadczenia jest zobowiązane przedsiębiorstwo. Podatki są nieodłączną częścią życia przedsiębiorstw, a z uwagi na ich obowiązkowy i sankcyjny charakter, mogą stanowić o ich „być lub nie być” (Iwin-Garzyńska, 2010, s. 48–49). Rachunkowość stanowi szkielet finansów przedsiębiorstwa. Nie można rozumieć finansów przedsiębiorstwa bez rozumienia istoty i zasad jego rachunkowości.

Zarówno nauka rachunkowości, jak i finansów przedsiębiorstwa są częścią nauki ekonomii, która bazuje na badaniu pewnych regularności, prawidłowości (Frydman, Goldberg, 2007). Narastająca burzliwość przemian tymczasem sprawia, że piętrzą się trudności ze zidentyfikowaniem tych regularności. Takie przekonanie prowadzi do marginalizowania dyskusji metodologicznych i konkurencyjnych podejść oraz zawęża przedmiot ekonomicznych analiz. Stąd tendencja, szczególnie w ekonomii ortodoksyjnej, do analizy procesów alokacji zasobów w danym otoczeniu instytucjonalnym. Jedną z krytycznych ocen takiemu podejściu wystawił Ronald Coase, stwierdzając, że ekonomiczna teoria wyboru przyczyniła się do wyeliminowania z zakresu badań ekonomistów tego, co jest rzeczywistą treścią gospodarowania. Napisał: „mamy konsumentów bez ludzi, firmy bez organizacji, a nawet

* prof. dr hab. Jolanta Iwin-Garzyńska, Uniwersytet Szczeciński, Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Instytut Rachunkowości, e-mail: jiwin@wneiz.pl.

wymianę bez rynków” (Coase, 1990, s. 3). Wynika stąd zasadniczy błąd w definiowaniu istoty podatku w rachunkowości, polegający na niedostrzeganiu podmiotowości firmy, jej organizacji. Podatek nie jest „tylko” ciężarem na rzecz państwa i nie pełni wyłącznie funkcji fiskalnej. Podatki zawsze będą powodować ryzyko i niepewność w życiu przedsiębiorstwa, co wynika z dużej zmienności i niepewności norm prawa podatkowego. Rachunkowość nie może być odczytywana jedynie jako wymóg ewidencji zdarzeń gospodarczych. Jej praktyczny wymiar powoduje współlistnienie z kategorią podatku. Prowadząc rozważania na temat istoty podatku w rachunkowości należy wskazać na jego siłę i miejsce w nauce rachunkowości, co jest celem niniejszego opracowania. Na tym tle będzie możliwe ukazanie nowego oblicza podatku, nowego paradygmatu w nauce rachunkowości.

1. Uwagi metodyczne

Paradygmat jest pojęciem szerokim, obejmującym praktycznie wszystkie aspekty struktury teoretycznej: podstawowy światopogląd, cechy dobrej teorii (tj. logiczną spójność, płodność, trafność prognoz, szerokość ujęcia i prostotę), teoretyczne ramy analizowania problemów oraz techniki i narzędzia empirycznego testowania prognoz i hipotez. W ujęciu T. Kuhna (1968) paradygmatami są osiągnięcia odznaczające się dwiema cechami zasadniczymi: są dostatecznie oryginalne i atrakcyjne, aby na tej podstawie mogła powstać konkurencyjna wobec dotychczasowych metod szkoła, jednocześnie dorobek ten jest na tyle otwarty, że pozostawia nowej szkole najrozmaitsze problemy do rozwiązania (Flejterski, 2002). W pewnym okresie rozwoju nauki pojawiają się wątpliwości co do pewnych podstawowych założeń dominującego paradygmatu. Zdaniem T. Kuhna dochodzi wówczas do sytuacji kryzysowej, a zarazem rewolucyjnej. W takim rewolucyjnym okresie w sposób skokowy wyłania się nowy paradygmat. Przytoczenie koncepcji T. Kuhna, w aspekcie istoty podatku w rachunkowości, jest uzasadnione. Dotychczas obowiązujący paradygmat podatku wskazywał głównie na jego funkcje fiskalną oraz oderwanie od jednej z głównych zasad rachunkowości, zasady rzetelnego obrazu.

Spojrzenie na podatek przez pryzmat nauki rachunkowości ma bezpośrednie odzwierciedlenie w fundamentalnych zasadach teorii systemu podatkowego, tj. neutralności i racjonalności systemu podatkowego i wpływu tego systemu na obraz sytuacji finansowej podmiotu w sprawozdaniu finansowym.

2. Istota podatku

W literaturze z zakresu finansów publicznych i prawa finansowego podatek jest definiowany jako pobranie dokonane w drodze przymusu przez władze publiczną, którego zasadniczym celem jest pokrycie obciążeń publicznych i ich rozdzielenie według zdolności podatkowej obywateli. Przedstawiona definicja, klasyczna dla obszaru finansów publicznych, ukazuje

zasadnicze cechy podatku, tj. przymusowość poboru, cel pobrania – zasilenie kas publicznych oraz miarę pobrania, czyli zdolności podatkowe obywateli.

A. Gomułowicz pisze, że w sensie ekonomicznym podatek jest formą przejęcia na rzecz państwa lub związku publicznoprawnego, od podmiotów im podporządkowanych, części przychodu, dochodu lub majątku tych podmiotów (Gomułowicz, Małecki, 2004). Wskazuje dalej, że forma, tryb i zakres przejęcia dochodów podatkowych nie mogą być arbitralne i muszą uwzględniać zdolność podatnika do poniesienia ciężaru podatkowego w taki sposób, aby nie niszczyć źródła opodatkowania. Państwo ustalające ciężary podatkowe zobowiązane jest przestrzegać zasady lojalności. Zasada ta oznacza, że obowiązek podatnika zgodnego z prawem płacenia podatków musi korespondować z obowiązkiem państwa nakładania takich ciężarów podatkowych, które w skali wydajności fiskalnej nie prowadzą do degradacji majątkowej podatnika. Elementy ukazujące w definicji zdolność podatkową przedsiębiorstwa nie są jednak uwypuklone w definicji prawnej podatku. Jest to definicja zawarta w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa. Zgodnie z zapisami ustawy podatek to publicznoprawne, nieodpłatne, przymusowe oraz bezzwrotne świadczenie pieniężne na rzecz Skarbu Państwa, województwa, powiatu lub gminy, wynikające z ustawy podatkowej. W tej zasadniczej definicji podatku ustawodawca wskazał na cechy istotne tej daniny publicznej, ale nie ma w definicji korespondencji z kategorią sytuacji finansowej przedsiębiorstwa i rzetelnego jej obrazu.

Zawarta w ordynacji podatkowej definicja podatku jest definicją legalną świadczenia pieniężnego o podstawowym znaczeniu dla dochodowej części systemu finansów państwa, którego ponoszenie, zgodnie z zapisami konstytucji, stanowi powszechny obowiązek. W art. 217 Konstytucji podatek wymieniono jako jedyny konstytucyjny przykład daniny publicznej (Babiarz, Dauter, Gruszczyński, Hauser, Kabat, Niezgótka-Medek, 2009). Zawarcie definicji w ordynacji podatkowej wskazuje na wykorzystanie dorobku doktryny podatkowej, w której zwraca się uwagę na takie cechy podatku, jak: przymusowy charakter, bezzwrotność, nieodpłatność, jednostronność ustalania, ogólny charakter, pieniężna forma i przewłaszczenie (Brzeziński, 2001). Jednak nie ma w definicji dorobku doktryny podatkowej wskazującej na zasadę lojalności. Ukazano podatek jako ciężar i świadczenie pieniężne. Takie spojrzenie jest najbliższe praktyce także w zakresie finansów przedsiębiorstwa, gdyż w takich kategoriach odbierany jest podatek przez przedsiębiorców i osoby zarządzające.

Zdefiniowanie podatku w ustawie ordynacja podatkowa skutkuje tym, że także w literaturze dominuje duch definicji prawnej. Podatek jest definiowany jako nieodpłatne, przymusowe, bezzwrotne i pieniężne świadczenie o charakterze ogólnym, które jest nakładane jednostronnie przez związek publicznoprawny, którym jest przede wszystkim państwo (Głuchowski, Patyk, 2009).

3. Rachunkowy sens podatku

Zaprezentowane treści z zakresu definiowania podatku i określenia jego zasadniczych cech wymagają ukazania jego istoty **w sensie rachunkowym**, choć podatek *sensu stricte* nie jest kategorią rachunkową. Rozróżnianie pojęć wynika przede wszystkim z innego rozumienia istoty podatku, której ukazanie wynika z **ujęcia podatku w sprawozdaniach finansowych**. Do największych rozbieżności dochodzi na gruncie podatku dochodowego. Wynikają one z różnego uznawania przychodów i kosztów, także tych kosztów, które są konsekwencją podatków majątkowych i konsumpcyjnych (Wolińska, 1997, s. 96). O tym, jak dalece ustalony wynik finansowy odbiega od wyniku podatkowego, decyduje stan rozbieżności między zasadami rachunkowymi i podatkowymi, a rozbieżności te są skutkiem odmiennego charakteru roli i funkcji, jakie stoją przed systemem rachunkowości i systemem podatkowym. Na gruncie ukazania finansowego i rachunkowego oblicza podatku istotne jest wskazanie, że ujęcie podatku zgodnie ze sztuką rachunkowości nie przedstawia jego finansowego charakteru, gdyż ustalone w ten sposób zobowiązanie podatkowe nie stanowi *stricte* ciężaru podatkowego.

Znaczenie zobowiązań podatkowych wynika z wpływu prawa podatkowego na praktykę rachunkowości. Już w 1937 roku S. Skrzywan pisał: „Chcę (...) na podstawie faktów wziętych z codziennej praktyki wykazać, że czynnik podatkowy wywiera dziś decydujący wpływ na księgowość i bilanse przedsiębiorstw, powodując utożsamianie bilansu handlowego i bilansu podatkowego” (Gabrusewicz, Kamieniecka, 2007, s. 69). Wynika stąd, że podatek jako kategoria finansowa ma swoje oblicze rachunkowe, a wynika ono głównie z zasad prezentacji podatku w sprawozdaniach finansowych.

Nauka rachunkowości nie definiuje pojęcia podatku, a uznaje go za specyficzny koszt obciążający przedsiębiorstwo i dlatego wskazuje na konieczność ujęcia w sprawozdaniach finansowych zgodnie z zasadami rachunkowości. W literaturze z zakresu teorii rachunkowości uwypukla się istotę podatku dochodowego, zakładając neutralność podatku od towarów i usług oraz całkowicie kosztowy charakter podatków lokalnych i innych zobowiązań publiczno-prawnych. Odmiennie regulacje w zakresie prawa bilansowego i podatkowego powodują, że uwzględnienie w sprawozdaniu finansowym jedynie skutków ujęcia z tytułu podatku dochodowego, zgodnie z przepisami podatkowymi, doprowadziłoby do pominięcia istotnych zasobów kontrolowanych przez jednostkę i jej zobowiązań (Świdarska, Więclaw, 2009).

Zgodnie z teorią rachunkowości powstaje zjawisko alokacji podatku w czasie. Skutkiem tego obciążenie wyniku finansowego z tytułu podatku niekoniecznie równa się podatkowi płaconym za ten okres. Jednak takie rozwiązanie może wprowadzać w błąd, gdyż wielkość, jaką zapisano w pozycji „obciążenia podatkowe” nie stanowi efektywnego wpływu środków pieniężnych z tytułu zapłaty podatku przez przedsiębiorstwo. Podatek odroczony powinien być ujmowany w rachunkowości zgodnie z jej zasadami. Nauka rachunkowości uzasadnia takie ujęcie podatku zasadą współmierności, która nakazuje ujmowanie kosztów na podstawie ich związku przyczynowo-skutkowego z wykazanymi w sprawozdaniu przychodami oraz zasadą memoriału stosowaną do liczenia przychodów i kosztów w przedsię-

biorstwie (Hendriksen, van Breda, 2002, s. 701–703), z której wynika, że jest wykazywany w tym samym okresie, co przyczyna jego powstania (różnica przejściowa w przychodach i kosztach). Stosowanie zasady kontynuacji działania wynika z faktu, że podatek jest kategorią planowaną do realizacji w przyszłości. Zasada ostrożności powinna przejawiać się w wykazywaniu aktywów na podatek dochodowy i ujmowaniu przychodów tylko wtedy, gdy istnieje możliwość ich realizacji. Zakaz kompensowania aktywów i rezerw z tytułu podatku odroczonego wynika z zastosowania zasady zakazu kompensat (Gabrusewicz, Kamieniecka, 2007, s. 63–64).

4. Księgi rachunkowe a istota podatku

W odnajdywaniu istoty podatku w nauce rachunkowości istotne jest pokazanie znaczenia ksiąg rachunkowych jako dowodu zdarzeń podatkowych w przedsiębiorstwie. Jeżeli księgi podatkowe, do który zaliczono także księgi rachunkowe, są prowadzone rzetelnie i niewadliwie, stanowią dowód tego, co wynika z zawartych w nich zapisów¹. W niektórych przypadkach księgi takie stanowią jedyny dowód dokonania określonej czynności (Kulicki, 2012). Ordynacja podatkowa, definiując księgi podatkowe, ustanawia jednocześnie kryteria oceny tych ksiąg dla celów podatkowych. Są nimi: rzetelność, a więc wiarygodność pod względem materialnym, oraz niewadliwość, a więc poprawność pod względem formalnym. Tylko księgi podatkowe prowadzone rzetelnie i w sposób niewadliwy stanowią dowód tego, co wynika z zawartych w nich zapisów².

Rzetelność ksiąg podatkowych w rozumieniu ordynacji podatkowej oznacza bezwzględny nakaz ewidencjonowania w księdze wszystkich wymaganych zdarzeń gospodarczych, wpływających na przychód, koszty, straty i zyski podatnika. „Za rzetelne uważane są księgi, jeżeli zawierają wszystkie fakty, będące przedmiotem wpisów do ksiąg, i to w całości zgodnie z prawdą. Przymiot rzetelności tracą te księgi, których zapisy nie odzwierciedlają stanu rzeczywistego. Nie odzwierciedlenie przez księgę stanu rzeczywistego – może prowadzić się do braku zapisów zdarzeń, które miały w rzeczywistości miejsce, oraz do ujęcia zdarzeń fikcyjnych, np. na podstawie tzw. pustych faktur”³.

Przydatność ksiąg rachunkowych do obrazowania zdarzeń podatkowych wynika także z punktu widzenia ich oceny. Według kryteriów zawartych w ordynacji podatkowej księgi podlegają ocenie na płaszczyźnie podatkowej. Definicje rzetelności i niewadliwości są zawarte w ustawie, rodzą zatem skutki tylko w zakresie prawa podatkowego. Księgi rachunkowe prowa-

¹ Por. *Ustawa Ordynacja podatkowa*, art. 193 § 1.

² Tylko księgi rzetelne, tzn. w których zapisy odzwierciedlają stan rzeczywisty oraz niewadliwe, tj. prowadzone zgodnie z zasadami określonymi przez przepisy nakładające obowiązek ich prowadzenia mogą zostać uznane za dowód w podatkowym postępowaniu wymiarowym, dotyczącym ustalania lub określania zobowiązań podatkowych. Wyjątek od tej zasady dotyczy ksiąg prowadzonych wadliwie, jeżeli stwierdzona wadliwość nie miała znaczenia dla sprawy. Por. *Ustawa Ordynacja podatkowa...*, art. 193 § 2, art. 193 § 3, art. 193 § 4, art. 193 § 5.

³ Por. Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 24 marca 2011 r. sygn. Akt I SA/Gd 879/08, publ. Lex 786725.

dzone na podstawie zapisów ustawy o rachunkowości⁴ mogą podlegać ocenie na dwóch różnych płaszczyznach. Obowiązek prowadzenia ksiąg rachunkowych został nałożony dla celów sprawozdawczości finansowej, tj. przedstawienia sytuacji finansowej podmiotu gospodarczego, zagwarantowania pewności obrotu gospodarczego, a nie dla celów podatkowych – wymiaru zobowiązania podatkowego prawidłowej wysokości. W wyroku z dnia 21.11.1996 roku NSA stwierdził „Niekwestionowaną zasadą polskiego prawa podatkowego jest, że obowiązek podatkowy określają ustawy. Zakres tego obowiązku nie może być kształtowany w oparciu o przepisy regulujące sposób dokumentowania operacji gospodarczych, czyli przepisy o rachunkowości”⁵. W innym wyroku NSA podkreślił, że „zapisy w księgach rachunkowych nie mogą rozstrzygać o tym, co i kiedy jest dochodem oraz kosztem uzyskania przychodu”⁶.

Prawo podatkowe przystosowało księgi rachunkowe dla swoich potrzeb, dlatego też księgi te podlegać będą ocenie na dwóch płaszczyznach – bilansowej oraz podatkowej. Oceniając księgi rachunkowe pamiętać należy, że inne są cele rachunkowości, a inne prawa podatkowego. Są to dwie zupełnie różne płaszczyzny oceny. Formalna poprawność księgi (jej niewadliwość) nie oznacza automatycznie jej rzetelności⁷. Ocena księgi według drugiego kryterium wymaga zastosowania innych metod weryfikacyjnych. Nierzetelność księgi może być stwierdzona bezpośrednio, a więc przez ujawnienie niezawidencjonowania operacji gospodarczej lub zaawidencjonowania operacji, która nie miała miejsca, jak też pośrednio, przez analizę danych wynikających z księgi i dowodów źródłowych.

5. Praktyczny wymiar rachunkowości a kategoria podatku

Praktyczny wymiar teorii rachunkowości ukazuje się jako podstawa odzwierciedlenia rzeczywistości. Teoria rachunkowości bowiem to zbiór pojęć, kategorii i zasad, dzięki którym możliwe jest przedstawienie rzeczywistości gospodarczej, tj. sytuacji majątkowo-finansowej konkretnego podmiotu gospodarczego. Teoria rachunkowości obejmuje zatem zbiór definicji i pojęć, koncepcji i zasad, metod oraz procedur, które służą prezentacji i objaśnianiu rzeczywistości gospodarczej. Z jednej strony są to więc elementy składowe teorii rachunkowości, takie jak np. zasady lub metody, które pozwalają objaśniać rzeczywistość gospodarczą, z drugiej zaś to praktyka gospodarcza, która pozwala na formułowanie nowych koncepcji, hipotez i modeli (Remlein, 2014, s. 120–134).

Teorię rachunkowości należy rozpatrywać w dwóch aspektach jako:

- a) naukę uogólniającą praktyczne doświadczenia rachunkowości jako systemu ewidencji gospodarczej i badającą **wszelkie problemy teoretyczne** powstające w związku z jej funkcjonowaniem (Gmytrasiewicz, Peche, Świdarska, 1980, s. 22);

⁴ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz.U. z 2009 r. nr 152, poz. 1223 ze zm.).

⁵ Por. Wyrok NSA z 21.11.1996 r., SA/Rz 1149/95, za: W. Modzelewski (red.) (1999). *Komentarz do ustawy o podatku dochodowym*. Warszawa: Instytut Studiów Podatkowych.

⁶ Por. Wyrok NSA z dnia 2.04.1996 r. – SA/Ka 1405/95, POP 1998/2/130, Legalis.

⁷ Por. Wyrok WSA w Szczecinie z dnia 19.05.2010 r., sygn. Akt I SA/Sz-113/10, publ. Lex 673512.

- b) ogólną teorię rachunkowości rozumianą jako zbiór hipotez, koncepcji, modeli i teorii, które umożliwiają wyjaśnienie, ocenę i przewidywanie zjawisk **praktyki rachunkowości** oraz stanowiących punkt wyjścia do formułowania nowych koncepcji i procedur (Dobija, 2005, s. 232).

Wskazując na praktyczny wymiar teorii rachunkowości należy pokazać, za W. Brzezinem, funkcje, które pełni (Brzezina, 1998, s. 11–12):

- generalizującą, polegającą na odpowiednim usystematyzowaniu i połączeniu w logiczną całość odpowiednio uogólnionych twierdzeń w przekrojach przedmiotowych, podmiotowych, funkcjonalnych i metodologicznych,
- komunikatywną, sprowadzającą się do dostarczania informacji (pojęć ogólnych) w języku intersubiektywnie sensownym, tj. jednakowo zrozumiałym przez specjalistów z tej dziedziny wiedzy,
- predykcyjną, polegającą na badaniu zmieniającego się otoczenia rachunkowości i na tej podstawie prognozowanie zmian, jakie będą zachodzić w rachunkowości,
- praktyczną, wyrażającą się stosowaniem „ustaleń teorii rachunkowości” w poszczególnych dziedzinach rachunkowości poprzez ich odpowiednią ogólność i niesprzeczność z twierdzeniami dyscyplin szczegółowych.

Należy podkreślić tu funkcję predykcyjną oraz praktyczną. Potwierdzają to także słowa A. Jarugowej: „rachunkowość jest nauką ze względu na swoją metodologię, natomiast ze względu na jej zorientowanie na cel jest nauką stosowaną” (Jarugowa, 1991, s. 12–13).

Przeprowadzone, w zarysie, studia literatury, potwierdziły, że wśród teoretyków brak jest zgodności w identyfikowaniu i określaniu przedmiotu nauki rachunkowości. Część z nich przyjmuje „rzeczowy” charakter przedmiotu nauki rachunkowości, sprowadzając go do określonej dziedziny przedmiotowej (księgowości). Druga grupa teoretyków (współczesnych) odchodzi od takiego ujęcia („rzeczowego”) przedmiotu nauki rachunkowości na rzecz podejścia „badawczego”. Oznacza to, że przedmiotem nauki rachunkowości jest to, czym zajmują się naukowcy w tej dziedzinie. Takie postrzeganie przedmiotu nauki rachunkowości pozwala na szerszy zakres i większą różnorodność badań naukowych w tym obszarze.

Należy podkreślić zatem, że rachunkowość nie może być oderwana od praktyki, zjawisk i procesów gospodarczych, co potwierdzają słowa J. Górskiego (1975, s. 7, 159), że rachunkowość jest nauką praktyczną i nie ma nauki bez praktyki.

Uwagi końcowe

W analizie i interpretowaniu zjawisk ekonomicznych zasadniczym elementem jest zgodność nauki z rzeczywistością, gdyż nauka musi być prawdziwa. Niewątpliwie celem nauki rachunkowości jest oddanie finansowej rzeczywistości podmiotu gospodarczego w produkcji, jakim jest sprawozdanie finansowe. Nie należy dopuszczać do tego, aby ekonomiczna teoria wyboru doprowadziła do wyeliminowania z zakresu badań ekonomistów tego, co jest rzeczywistą treścią gospodarowania. Podatek nie jest „tylko” ciężarem na

rzecz państwa i nie pełni wyłącznie funkcji fiskalnej. Podatki zawsze będą powodować ryzyko i niepewność w życiu przedsiębiorstwa, co wynika z dużej zmienności i niepewności norm prawa podatkowego. Rachunkowość nie może być odczytywana jedynie jako wymóg ewidencji zdarzeń gospodarczych. Jej praktyczny wymiar powoduje współistnienie z kategorią podatku. Przeprowadzone rozważania są jedynie zarysem problemu, który powinien zmierzać do odnalezienia wspólnego punktu w realnym odczytywaniu teorii podatku i teorii rachunkowości.

Literatura

- Babiarz, S., Dauter, B., Gruszczyński, B., Hauser, R., Kabat, A., Niezgótka-Medek, M. (2009). *Ordynacja Podatkowa. Komentarz*. Wyd. 5. Warszawa: LexisNexis.
- Brzezin, W. (1998). *Ogólna teoria rachunkowości*. Częstochowa: Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej.
- Brzeziński, B. (2001). Uwagi o znaczeniu definicji w prawie podatkowym. W: R. Mastalski (red.), *Księga Jubileuszowa prof. Marka Mazurkiewicza*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza Unimex.
- Coase, R.H. (1990). *The Firm, the Market, and the Law*. Chicago: University of Chicago Press.
- Dobija, M. (2005). *Teoria rachunkowości w zarysie*. Kraków: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
- Flejterski, S. (2002). Eklektyczny paradygmat współczesnych finansów. Wnioski i rekomendacje dla nauki i praktyki. W: K. Znaniecki (red.), *Finanse, bankowość i ubezpieczenia wobec wyzwań współczesności*. T. 2. Katowice: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ekonomicznej w Katowicach.
- Frydman, R., Goldberg, M.D. (2007). *Imperfect Knowledge Economics: Exchange Rates and Risk*. Princeton: Princeton University Press.
- W. Gabruszewicz, Kamieniecka, M. (2007). *MSR 12 Podatek dochodowy*. Warszawa: Difin.
- Głuchowski, J., Patyk, J. (2009). *Zarys polskiego prawa podatkowego*. Warszawa: LexisNexis.
- Gmytrasiewicz, M., Peche, T., Świdarska, G. (1980). *Teoretyczne podstawy rachunkowości*. Warszawa: PWN.
- Godłów-Legiędź, J. (2010). *Współczesna ekonomia. Ku nowemu paradygmatowi*. Warszawa: C.H. Beck.
- Gomułowicz, A., Małecki, J. (2004). *Podatki i prawo podatkowe*. Warszawa: LexisNexis.
- Górski, J. (1975). *Metody poznawcze rachunkowości*. Warszawa: PWE.
- Hendriksen, E.A., van Breda, M.F. (2002). *Teoria rachunkowości*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Iwin-Garzyńska, J. (2010). *Szkice o kapitale i podatkach w istocie nauki finansów przedsiębiorstw*. Warszawa: Difin.
- Jarugowa, A. (1991). Niektóre wyznaczniki rozwoju rachunkowości. W: A. Jarugowa (red.), *Współczesne problemy rachunkowości*. Warszawa: PWE.
- Kuhn, T.S. (1968). *Struktura rewolucji naukowych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kulicki, J. (2012). Dowody w postępowaniu podatkowym. *Analizy BAS*, 6 (73).
- Remlein, M. (2014). Teoria a nauka rachunkowości. *Studia Oeconomica Posnaniensia*, 2 (4).
- Skrzywan, S. (1937). *Wpływ ustawodawstwa podatkowego na księgowość i bilanse przedsiębiorstw oraz znaczenie gospodarcze i skutki tego wpływu*. Katowice.
- Świdarska, G.K., Więclaw, W. (2009). *Sprawozdanie finansowe według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości*. Warszawa: Difin.
- Wolińska, E. (1997). *Rachunkowość finansowa w świetle podatku dochodowego*. Warszawa: Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce.

TAX PARADIGM IN ACCOUNTING – SKETCH OF THE PROBLEM

Abstract: *Purpose* – An indication of the essence of the tax category in accounting.

Design/methodology/approach – Methods of literature analysis In theory of economics, tax and accounting theory.

Findings – Presents the essence of science in tax accounting, which causes the practical dimension of coexistence with tax category.

Originality/value – Original presentation of the tax category in accounting science in the aspect of paradigm shift in this category.

Keywords: tax, accounting, paradigm

Cytowanie

Iwin-Garzyńska, J. (2017). Paradygmat podatku w nauce rachunkowości – szkic problemu. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 4 (88/1), 67–75. DOI: 10.18276/frfu.2017.88/1-06.